

Memòria històrica

Arqueologia i memòria: els vestigis vius de la Guerra Civil al front de l'Ebre

Descobreixen una vintena de grafits, noms propis i dates, fets per milicians a les parets del fort de Millet, a Caseres

MARINA PALLÀS CATURLA
TORTOSA

Després de l'aturada per la pandèmia, el Palau Oliver de Boteller de Tortosa va acollir ahir la V Jornada d'Arqueologia i Patrimoni de la Guerra Civil al Front de l'Ebre. Es tracta d'una iniciativa d'àmbit divulgatiu que organitza cada dos anys el Consorci Memorial de la Batalla de l'Ebre (COMEBE) i el Servei de Patrimoni Arqueològic i Paleontològic dels Serveis Territorials de Cultura a les Terres de l'Ebre.

L'objectiu d'aquestes jornades és donar a conèixer les diferents actuacions arqueològiques realitzades als vestigis patrimonials de la Guerra Civil del territori ebrenc: trinxeres, casamates, nius de metralladores, refugis, entre altres.

Enguany la ponència marc va ser la de «Grafiters en lluita. La Guerra Civil en gargots», a càrrec d'Enrique Gil de Hernández, historiador, arqueòleg i professor de la Universitat d'Alacant, qui va explicar el paper que han tingut els grafits com a «testimoni d'existència» (soldats que escriuen el seu nom en murs deixant constància que havien estat allí), a més de ser una certa transgressió per a expressar-se sense controls o censures. Com els murs,

El fort de Millet, a Caseres, un element de defensa de la línia del Cinca. FOTO: JOAN REVILLAS

per tant, es converteixen també en records, en una memòria que ha quedat durant molts anys en silenci.

Precisament també Pere Rams i Josep Maria Pérez van explicar les descobertes al fort de Millet, a Caseres. Es tracta d'un element de defensa que forma part de la línia de fortificació del Cinca. Hi

han trobat material bèl·lic, com ja va explicar el *Diari*, i una vintena de grafits fets per milicians als seus murs.

Segons l'arqueòleg Rams, hi ha dos tipus de grafits identificats al llarg del fort de Millet. D'una banda, se n'han localitzat uns que van ser gravats quan el formigó encara era fresc i de l'altra,

inscripcions rascades a la pedra que podrien ser obra de soldats internacionals.

També la intervenció «les fortificacions republicanes a la costa nord de l'Ebre: Patrimoni bèl·lic de l'Ametlla de Mar, l'Ampolla i l'Aldea», a càrrec d'Adrià Cabzas i Joel Ametlla va aprofundir en els treballs portats a terme en

aquests vestigis, inventariats i catalogats pel Grup de Recerca i d'Investigació d'Espais de la Guerra Civil (GRIEGC) entre els anys 2019 i 2021.

Així, hi ha avui un bon nombre de trinxeres, fortificacions i diferents tipus de nius de metralladora: a l'Ametlla hi hauria 32, a l'Ampolla, 13, mentre que a l'Aldea, 8.

Els experts van precisar també que s'hauria de parlar de «forti» o «casamata» i no pas del concepte molt extès «bunker», que és posterior (de la Segona Guerra Mundial).

Així mateix Josep Font va parlar sobre posicions defensives i campaments militars al voltant de La Pobla de Massaluça, tot explicant també la vessant més humana de la vida al front, als campaments i als refugis.

La jornada es va allargar fins al vespre. A la tarda, Laia Gallego i Eulalia Diaz van fer la comunicació «El Cinglo Alt, arqueologia de la Guerra Civil al front del Pallars». També s'hi van exposar els resultats del Pla de Fosses. Cal destacar a l'Ebre la de Santa Magdalena, a Móra d'Ebre. La jornada va cloure amb la taula debat «Estat de la qüestió sobre la protecció dels espais històrics de la Guerra Civil», moderada per Jordi Ramos Ruiz.